

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

OPRICHTER Dr. J. R. BEVERSLUIS

Orgaan van de Nederlandsche Boschbouwvereniging

16e Jaargang

No. 10

October 1943

Oorspronkelijke Bijdragen

IN MEMORIAM A. E. J. BRUINSMA.

De grootste onder de boschbouwers van Nederlandsche nationaliteit, de man, die met hoofd en schouders boven ons uitstak, is van ons heen gegaan.

Op 19 Augustus 1943 overleed te Bennekom in den ouderdom van 90 jaar de Oud-Hoofdinspecteur van het Boschwezen in Nederlandsch Indië, de heer A. E. J. Bruinsma.

De tijdsomstandigheden waren oorzaak, dat slechts weinigen aanwezig konden zijn om aan hun voormaligen dienstchef de laatste eer te bewijzen en de ter aarde bestelling geschiedde dan ook in allen eenvoud en gaf geenszins een beeld van de grootheid van de persoon, die te ruste werd gelegd. Slechts twee der aanwezigen, de Oud-Hoofdinspecteur Braat en Professor Berkhout getuigen, van de groote verdiensten, die den overleden pionier tijdens zijn werken in Nederlandsch Indië sierden. Waren de tijden anders geweest, dan zou een groote stoet van bewonderaars van den overledene de baar gevolgd hebben en zouden zeer velen getuigd hebben van het scheppende werk, dat Bruinsma gedurende zijn leven verrichtte. Niets dan lof zou men gehoord hebben uit vele monden en wat het treffende daarbij geweest zou zijn, is het feit, dat al die lof, ten volle verdiend zou zijn en maar gedeeltelijk zou hebben weergegeven, hoe groot die verdiensten in werkelijkheid geweest zijn.

Bruinsma deed in 1872 in Leeuwarden eindexamen H.B.S. en werd in 1873 — 70 jaren geleden — door den Minister van Koloniën aangewezen als „alumnus” om te worden opgeleid tot ambtenaar bij het Boschwezen op Java en Madoera. Hij was één van de drie uitverkorenen uit een vijftigtal gegadigden.

De opleiding begon met 10 maanden praktische tewerkstelling in de houtvesterij Mühlenbeck, bij Stettin en werd voltooid door de studie aan de Forstakademie te Eberswalde, onder directie van Danckelmann.

Begin September 1876 kwam Bruinsma te Batavia aan en werd als aspirant-houtvester geplaatst te Tegal in het boschdistrict Tegal-Pekalongan onder leiding van den houtvester Baurman van Vreeden, later hoofdinspecteur van het Boschwezen en als zoodanig voorganger van Bruinsma. Eind December 1877 houtvester geworden, bereisde Bruinsma gedurende 4 jaren de geheele residentie Semarang. Van 1881 tot 1887 beheerde hij eerst 2 jaren het boschdistrict Kendal-Pekalongan en daarna 4 jaren Rembang-Blora. In 1886 werd hij wederom belast met het beheer van het boschdistrict Semarang c.a. waar hij tot zijn eerste en eenige Europeesche verlof in 1893 bleef. Na zijn terugkeer in Mei 1894 werd Bruinsma belast met de leiding der Boschinrichting over geheel Java, een functie, die voorheen niet bestond. Tenslotte werd Bruinsma in 1899 benoemd tot Hoofdinspecteur, Chef van den Dienst van het Boschwezen in Ned. Indië en vervulde deze hooge functie gedurende 8 jaren, tot hij in 1907 repatrieerde.

De buitengewone verdiensten van Bruinsma liggen vooral in het tijdvak, toen hij belast was met de leiding van de boschinrichting en toen hij chef van den dienst was, en toert door zijn werk en vooral onder zijn leiding de grondslag werd gelegd voor de hervorming van meer dan 600.000 ha djati-natuurbosch tot bedrijfsbosch in den meest letterlijken zin van het woord. Niet alleen werd de grondslag gelegd maar hierop werd doorgewerkt zoodat reeds een niet onbelangrijk deel van dit gigantische werk gereed was, toen Bruinsma den dienst verliet.

Men denke zich eens in de moeilijkheden in! Meer dan zes honderdduizend hectaren nauwelijks begaanbaar natuurbosch, verdeeld over vele complexen, niet afgebakend, zonder wegen, zonder kaarten, zonder alles eigenlijk, wat voor een geregeld boschbedrijf onmisbaar is, om te zetten in bedrijfsbosch, met een volledig net van indeelingslijnen en afvoerwegen, met zeer gedetailleerde kaarten, definitief geregelde grenzen,

met wetenschappelijk verantwoorde bedrijfsplannen, in 't kort, zoodanig ingericht, dat de beheerseheden bedrijfstechnisch de vergelijking met Europeesche houtvesterijen goed kunnen doorstaan!

Op de bronsna plaquette, — door den beeldhouwer Falise vervaardigd — die den heer Bruinsma op 'zijn tachtigsten verjaardag door zijn vereerders werd aangeboden en die tenslotte geplaatst werd in een der muren van het Departement van Landbouw en Buitenzorg, staat onder de beeltenis vermeld: „Grondlegger der Bosch-inrichting en het moderne Boschbedrijf in Nederlandsch Indië". Een beter of juister onderschrift zou niet te vinden zijn.

Nauwelijks 3 jaren na zijn komst in Indië schreef Bruinsma tezamen met Berkhout in het Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw een drietal artikelen onder den schuilnaam „Silvicola", waarin met klem werd aangedrongen op het instellen van een eigen dienst van het boschwezen, waarbij vooropgesteld werd, dat het richtsnoer van den Staat bij boschzaken moet zijn: a. te weten te komen de uitgestrektheid en de ligging van het gebied, dat moet bosch dekken en b. deze voorstellen, onder voorwaarde van instandhouding, op de voet den Staat financieel voordeelligste wijze te exploiteeren. Uitvoerig werd becijferd, welke voordeelen zouden zijn verbonden aan een nieuwe en betere werkwijze bij de behandeling van de bosschen, waarbij vooral twee maatregelen werden aanbevolen, t.w. omzetting van den aankap door tusschenkomst van aannemers (verkoop en t.w. grootte complexen van ettelijke honderden hectaren) door aankap in eigen beheer en een behoorlijke boschinrichting.

Eerst na zijn tweede plaatsing in Semarang in 1887, kon Bruinsma praktische uitvoering geven aan zijn ideeën, door grensregeling en afbakening van de bosschen van dat boschdistrict, door boschopname en karteering op topografischen grondslag, door het opstellen van een gedetailleerde boschbeschrijving en tenslotte door het opstellen van een „Voorloopig bedrijfsplan van het boschdistrict Semarang-Vorstenlanden." Dit plan had betrekking op 84000 ha djatibosch en werd door de Regeering zóó gewaardeerd, dat Zij het in druk liet verschijnen om aan alle houtvesters tot voorbeeld te dienen. Zien het in druk liet verschijnen om aan alle houtvesters tot voorbeeld te dienen.

Hierdoor aangemoedigd kon Bruinsma zich, als lid van een daartoe ingestelde commissie, met hart en ziel wijden aan een grootschere taak, n.l. het ontwerpen van een nieuw Boschreglement. Zijn streven was thans in het Boschreglement — de boschwet voor Ned. Indië — vast te leggen, dat het boschbedrijf op zekerheid moest rusten, dat er geen twijfel meer kon bestaan aangaande de duurzaamheid van de opbrengsten, dat de aankap in de bosschen in eigen beheer zou geschieden en dat elke beheersing 10.000 ha per houtvesterij.

Het zou veel te ver voeren hier weer te geven welke moeilijkheden en tegenkantingen dit ontwerp-boschreglement veroorzaakte en ondervond en ik moet volstaan met de mededeeling dat ten slotte de zomeno genoemde principieele zaken in het Boschreglement van 1897 werden opgenomen.

Praktisch, min of meer op hoop van slagen van zijn pogingen, was Bruinsma op het gereed komen van het boschreglement vooruit geloopt en had maar vast in het boschdistrict Semarang een houtvesterij, „Noord-Kradenan", geheel ingericht, zoodat deze onmiddellijk na het verschijnen van het reglement in werking kon treden. En ook deze houtvesterij heeft weer vele jaren als voorbeeld gegolden voor de verdere definitieve inrichting der djatibosschen.

Intusschen had Bruinsma in de Indische Gids van 1894 een aantal hoogst belangrijke artikelen doen verschijnen, waarin hij de noodzaak van een zelfstandigen dienst van het Boschwezen bepleitte, daarvoor een personeelsorganisatie ontwierp, aandrang op de instelling van een behoorlijke inspectie, op regeling van de ambtelijke verhouding tusschen de houtvesters en de hoofden van gewestelijke bestuur, op maatregelen tot een behoorlijke opleiding van de boschopzieners en op de instelling van een afzonderlijken boschinrichtingsdienst onder leiding van een eigen chef.

Het moet voor Bruinsma een groote voldoening geweest zijn, dat al deze wenschen in vervulling zijn gegaan, waaruit wel blijkt hoe juist zijn inzicht geweest is. In zijn „Herinneringen" (Tectona 1926, bldz. 658 e.v.) schrijft hij dan ook: „Met hoeveel vreugde mijn geestverwanten en ik die afkondiging (v.h. nieuwe Boschreglement) begroetten, kunnen alleen zij begrijpen, die zich eenigszins een voorstelling kunnen maken van den arbeid, de moeite en het geduld, dat noodig is geweest, om het zoover te brengen". Wij kunnen ons die voorstelling maken en begrijpen daarom de vreugde van Bruinsma, nu de mogelijkheid geschapen was om het Boschwezen zijn vleugels te doen uitslaan. Nog grooter moet de vreugde van Bruinsma ge-

weest zijn, toen hem op zijn tachtigsten verjaardag te Bennekom kon worden medegedeeld, dat de definitieve inrichting van de djatiboschen op Java en Madoera voltooid was en dat rond 744.000 ha djatibosch volgens zorgvuldig opgemaakte bedrijfsplannen werden beheerd. Eenige jaren eerder dan Bruinsma had durven hopen, was dit prachtige werk voltooid, waardoor het djatiboschbeheer op Java geworden was tot het beste tropische boschbeheer op aarde. Hierbij valt nog op te merken, dat de financiële resultaten van dit bedrijf de verwachtingen, die Bruinsma koesterde, en die hij verdedigde tegen een heftigen aanval van den houthandel op Java, verre werden overtroffen. De „Grondlegger der Boschrichting en het moderne boschbedrijf in Nederlandsch Indië" heeft een volledig succes bereikt en daardoor het land onschatbare diensten bewezen. Dat hiermede tevens het aanzien van het Boschwezen in aller oogen, ten zeerste gestegen is, vervult allen, die bij dezen dienst hun werkring vonden, met grooten dank aan dezen voortreffelijken man.

Naast dit groote werk heeft Bruinsma ook in andere zaken uitgemunt. Noodzakelijke beknoptheid dwingt mij, daarop niet nader in te gaan. Er moge slechts op gewezen worden, dat hij de eerste was, die met behulp van proefperken een onderzoek instelde omtrent de aanwezigige houtmassa en den bijgroei in de djatiboschen van Java en daarmede feitelijk den grondslag legde voor een systematisch wetenschappelijk onderzoek van de fundamenteen van het djatiboschbedrijf. Ook voor het boschboomflora-onderzoek door Dr Koorders, het baanbrekende werk op dit gebied dat wereldvermaardheid verwierf, heeft Bruinsma zich uitermate verdienstelijk gemaakt, toen hij, niettegenstaande hij met werk overstelpt was en daarom in 1887 den aspirant-houtvester Koorders toegevoegd kreeg, dezen niettemin in de gelegenheid stelde zich geheel te wijden aan het floristische werk, waarvan de beteekenis door Bruinsma van den aanvang af, volledig werd ingezien.

In Nederland teruggekeerd bleef de belangstelling van Bruinsma in het Indische Boschwezen onverflauwd. Talrijke hoogstbelangrijke publicaties verschenen van zijn hand, het laatst in 1928 toen hij in Tectona waarschuwde tegen een op handen zijnde al te ingrijpende reorganisatie van den dienst op Java en Madoera.

Ook de boschbouwkundigen in Nederland hebben Bruinsma weten te waardeeren door hem te kiezen als voorzitter van de Nederlandsche Boschbouwvereniging. Hij was als zoodanig onze tweede voorzitter, de opvolger van Tutein Nolthenius, gedurende de jaren 1917 tot 1922. Gedurende zijn voorzitterschap kwam de Boschwet tot stand. Eerst in een commissie uit de vereniging en later als lid van een, door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel ingestelde commissie tot het ontwerpen van een boschwet voor Nederland, had Bruinsma een werkzaam aandeel in de totstandkoming van deze wet.

Ook na zijn aftreden als voorzitter verflauwde zijn belangstelling voor het werk van onze vereniging niet. Herhaaldelijk bezocht hij onze vergaderingen. Evenzeer bleef zijn belangstelling voor het onderwijs aan de Landbouwhoogeschool onverflauwd. Zoolang zijn beenen hem dragen konden bezocht hij de plechtigheden in de aula der hoogeschool en volgde met aandacht de gehouden redevoeringen. De laatste jaren ontbrak hij, daar hij bedlegerig was; thans is de rust voor dezen onvermoeiden werker gekomen! Dat hij in vrede ruste!

te Wechel.